

Aigües encantades - Joan Puig i Ferrer (1907)

Personatges:

PERE AMAT, propietari rural (alt, ros, sanguini; va mudat)

JULIANA, la seva esposa (vestida de negre, un rosari a la mà, cabells blanquinosos)

CECÍLIA, llur filla, estudiant de mestra (vesteix amb negligència i originalitat)

VERGÉS, mestre del poble (és un jove molt corrent)

MOSSÈN GREGORI, el rector (de mitja edat)

FORASTER, alt i gallard, barba i cabells rossos, americana i pantalons blancs.

JOAN GATELL, el batlle del poble

TRINITAT, la seva esposa

ROMANILL, pastor d'ovelles (alt i ben fet; brusa curta)

BRÀULIA, la seva dona (petiteta; amb un calderó a la mà)

SENYOR VICENÇ, veterinari (vell, sec, trajo molt vell, ulleres, veu cascada)

BARTOMEU, jornaler (mitja edat, barba, espartenyas, gorra, riu sempre francament)

MANSO, jornaler (mitja edat, ros, joiós, bigoti, vestit de vellut folgadament)

L'acció en un poble de la província de Tarragona, allunyat de la capital, en la part alta i muntanyosa.

ACTE PRIMER

Sala espaiosa a casa de Pere Amat, amb un sofànet al fons i una tauleta. A la dreta, al fons, la porta que du a l'interior de la casa; més cap envant, un balcó amb una cadira o un balancí devora. Al costat esquerre, la porta que dóna a l'escala de l'entrada. L'habitació fosqueja, és monòtona i severa.

Tarda avançada d'una festa d'estiu. Se senten tocar les campanes amb un so planyívol. Un mormol llunyà i apagat de cants i pregàries trenca el silenci de l'habitació.

Cecília, sola, seu prop del balcó, llegint. Després d'una pausa, se senten pujar les escales enmig d'un gran silenci.

CECÍLIA (deixant de llegir, però sense moure's): Qui hi ha? VERGÉS (de fora estant, a punt d'entrar): Som jo, Cecília. CECÍLIA (saludant-lo molt naturalment): Ets tu! Benvingut! VERGÉS: Gràcies. Estàs sola? CECÍLIA: Sola, llegint. VERGÉS: M'ho pensava que et trobaria sola... CECÍLIA: Tothom és a les pregàries. VERGÉS: No ha quedat una ànima al poble fora tu i jo... i algun vell. És una cosa beneïta, si vols, però commovedora... CECÍLIA (agressiva): Ja ho veig, t'has deixat emocionar, com sempre. Quan un comprèn que una cosa és falsa, absurda... no sé per què deixar-se commoure per ella... valdria més combatre-la. VERGÉS (somrient): Tu, Cecília, em fas l'efecte d'una àliga tancada en un galliner... CECÍLIA (somrient): Ja és això, ja... VERGÉS: I que un dia, quan ningú s'ho pensarà... (Fa amb els braços el senyal d'un ocell que emprèn la volada, i amb la boca imita el soroll del batre d'ales.) CECÍLIA: Oh...! el dia que jo faci la gran volada...! VERGÉS: Què? CECÍLIA: No tornaré, com un ocell feréstec que no es recorda més del seu niu. VERGÉS: Si pots triomfar a la gran ciutat, on tants s'hi enfonsen... CECÍLIA: Tu entens per triomfar guanyar una bona plaça i viure allà tota la vida. No...! la meva ambició vola més alt... VERGÉS: I si et trobassis com jo, desterrada en aquest racó de món? CECÍLIA: Perquè tu vols. VERGÉS: Què s'hi pot fer? Els mestres són molts, les places són limitades... CECÍLIA: La terra és tan gran quan se tenen ganes de lluitar! VERGÉS: Aviat és dit, això... un home sensat no es llança a la lluita cegament. CECÍLIA: Així, no et planyis. VERGÉS (entendrint-se): No em plany. Sé que tota mena de vida té les seves compensacions. En el més humil racó de món se troba una persona amb qui compartir les angoixes de l'ànima... algú que ens ajuda a viure dolçament... CECÍLIA: Ah...! no te'n fuis d'això! És perillós esperar que la ditxa ens

vengui dels altres! VERGÉS: Vols dir? CECÍLIA: Lo millor que hi ha al món és la lluita. No puc comprendre que un home enèrgic s'accontenti aviat de la seva sort. És una cosa que mata tot gran impuls... VERGÉS: És cert... CECÍLIA: Veus? Si avorresc tant la gent del meu poble és per això. No tenen fe en ells mateixos. VERGÉS: Cecília! Sigues com l'ocell que ha traspassat el mar d'una volada i ve a fer el niu del seu amor al campanar assolellat... CECÍLIA (alçant-se brusquement i fugint cap al balcó gesticulant): Ah!, fora, fora això!. Vine, que veuràs la gentada que acaba de sortir de l'església... Vergés hi va; els dos guaiten un instant al balcó. Al final d'aquesta escena s'han fet més perceptibles els mormols de cants i oracions dels pelegrins que entren a l'església. CECÍLIA (somrient, després d'una pausa): Mentre això duri, poden somniar els constructors de ciutats futures! VERGÉS: I això durarà! CECÍLIA: Sí... mentre hi hagi qui es commogui davant de la tradició! VERGÉS: I sense això. CECÍLIA: Mentre la tempestat no renovi els nostres aires! VERGÉS: Mentre el món sigui món! CECÍLIA (vivament): Ah, no...! De cap manera! Per la porta de l'escala apareix Juliana, tota vestida de negre, amb mantellina i uns rosaris a la mà. JULIANA (així que entra): Ah...! els jueus! Aquí xerrant sense to ni so mentre tot el poble prega...! El teu pare està molt enfadat... CECÍLIA: Cadascú és lliure dels seus actes, mare... No t'enfadaries si jo em començàs a burlar de vosaltres, dels vostres actes? JULIANA: Una mare és diferent. Pot imposar lo que vulgui a una filla, per això és mare... CECÍLIA (irònica): Que em diràs si començ: I què? S'ha portat bé el Rector? Ja ha encès la ira de Déu amb el foc de la seva paraula? VERGÉS (somrient): Ets terrible, Cecília! JULIANA: I mal educada, això sí! No està bé això que fas, filla! (A Vergés) Cregui que ha estat una cosa commovedora... VERGÉS: Hi havia molts homes descalços? JULIANA: Sí... i altres carregats de cadenes. I en mig de tot el poble, la Verge dels Gorgs, duita a braços per les autoritats... CECÍLIA (anant-se'n violenta cap al balcó): I d'això en fan una gran festa...! Oh...! Una cosa que ofega l'ànima com un plom. JULIANA: Mai de la vida s'havien celebrat unes pregàries amb més devoció. Tot el poble en pes hi era. Els prec dels pobres pecadors hauran pujat fins al cel... (Cecília torna del balcó.) Si això no és hermós, no sé pas on són les coses hermoses. (A en Vergés) Dispensi, me'n vaig a mudar... (Es dirigeix a la porta del fons) Només una cosa em pesava al cor... (Dirigint-se a la seva filla): que mentre nosaltres pregàvem al cel... tu te'n reies aquí... (Amb l'emoció se li trenca la paraula i desapareix, dient): Déu s'apiadi de tu! CECÍLIA: Sempre estam així. VERGÉS: Cecília, creu-me, sigues tolerant amb la teva mare. CECÍLIA: Per què no? Però ells que ho siguin amb mi també. VERGÉS: No hi fa res... cedeix. CECÍLIA: Està bé... però, veus l'única cosa que se'n ensenya aquí des de petits? No hi has pensat mai, tu, que ets mestre? VERGÉS: Prou. CECÍLIA: Ens fan créixer enmig dels errors més grans. VERGÉS: Però hi ha un fons tan hermós de poesia en tot lo d'aquí! CECÍLIA: I a què dimoni ve treure la poesia, amb això? VERGÉS: Cecília, tu no veus, no sents la poesia de la terra! CECÍLIA: Veig un poble extenuat, que no gosa alçar les espatlles contra la desgràcia. S'ajup sota el seu Déu i només sap plorar i pregar. És necessari que això s'acabi. VERGÉS: No ho veuràs, tu. CECÍLIA: Qui sap! VERGÉS: En tot cas, no siguis tu la qui ho intenti. Una idea, per bona que sigui, se torna dolenta quan du la guerra dins d'una família... i la família, la llar dels nostres pares, que ens guarda les joies més íntimes, no s'ha de sacrificar mai per res. CECÍLIA: Bah...! Ets un pobre diable dominat pel sentiment! Entra Pere Amat. Porta la vesta de les pregàries; amb una mà s'aguanta el ròssec, a l'altra hi porta la cucurulla. AMAT: El senyor Mestre aquí! Com és que no ha vingut a demanar pluja? VERGÉS (tímidament): Ja veureu... AMAT: El poble l'ha criticat molt, i amb raó. (A Cecília) Ha vingut ta mare? CECÍLIA: Sí. AMAT: Deu estar trista... per tu. No et fa pena...? No et fa... CECÍLIA: Has de tornar a començar, pare? Ha de durar tota la vida, això? VERGÉS: S'ha de respectar el pensament dels altres... AMAT: Respectar! Hum...! VERGÉS: I doncs! Hi ha bona esperança per la pluja? AMAT (secament): Hi ha fe, que és lo millor. VERGÉS: Sí, hi ha molt fe en aquest poble. Una altra gent, ja s'hauria desesperat o hauria fet mil esforços per a trobar aigua... AMAT: Aquí sofrim, però no desmaiem. Sabem esperar... CECÍLIA: Massa i tot! AMAT: Calla, tu! CECÍLIA: Pare, no podré parlar? AMAT: No! Cecília, ofesa, se'n va nerviosament cap al balcó. AMAT: Havia d'haver vingut! Quina cosa més hermosa! Feia commoure! A mig camí de l'ermita, davant de les Tres Creus, tot el poble s'ha agenollat... Oh...! El senyor Rector no ha pogut més, s'ha posat a plorar! (Una pausa. Cecília, més calmada, ve del balcó i s'asseu sense dir res ni fer cap senyal. Amat continua): No s'havia vist mai! Les dones sanglotaven com ovelles ferides. I nosaltres,

els que dúiem la Verge, suant, amb el gran pes, no podíem avançar entre l'espessor de la gentada... CECÍLIA (avorrida, com qui parla d'esma): Prou, pare... AMAT (irat): Tu, prou! No et vull sentir més! Un pare diu lo que vol... Oh...! com estam aquí! VERGÉS: No us enfadeu... AMAT: No...! Prou...? Ho vull acabar, jo! Qui és ella per dir-me prou? JULIANA (sortint anguniosa, amb la veu trèmula, en sentir crits): Què hi ha? Què teniu? AMAT: La teva filla, lo de sempre. JULIANA: No us enfadeu avui. AMAT: I tu? Què...? ja ploraves allà dins? JULIANA: No... en pots creure... plorar...? no. AMAT: Ah, beneita...! Plorar per ella, nosaltres? És ella que ha de plorar... CECÍLIA: Pare... JULIANA: Avui, Pere, per amor de Déu, avui seria un pecat cridar i barallar-se... (Canviant de to): Mira, sembla que s'hagi posat núvol... AMAT: Mossèn Gregori ja ho deia que plouria aquesta nit o demà... Cecília, que anava amunt i avall, de sobte desapareix cap dins la casa. JULIANA: La Verge dels Gorgs tornarà a fer el miracle! VERGÉS: Quin miracle? AMAT: Què? De veres que no ho sap? VERGÉS (confós): Ah...! sí... "la Verge que va sortir de les aigües... no és això? JULIANA: En quin temps som! Abans el Mestre ho ensenyava a les criatures! AMAT: Què té d'estrany que Déu ens oblidí? JULIANA: Oh, joves sense fe...! A on anireu a parar? VERGÉS (confós, mirant d'una banda a l'altra): Dispensin. Me'n vaig. I la senyoreta Cecília? JULIANA: Se n'ha anat per allà dins... És estrany! AMAT: Sí, se n'ha anat. Ho fa sempre que jo parl. VERGÉS: És igual; jo me'n vaig. JULIANA (cridant-la): Cecília! El senyor Mestre se'n va. Una pausa. Tots callen embarassats. VERGÉS: No hi fa res. Bones tardes. Saludin-la! Vergés desapareix. Amat l'acompanya fins a la porta. JULIANA: Ni amb els seus és atenta. AMAT: Mal educada! Què ha après allà baix? JULIANA: No res... mal... Es presenta Cecília per la porta de la dreita. JULIANA: Per què no sorties més aviat? El senyor Mestre se n'acaba d'anar. CECÍLIA: És igual. AMAT: Per què te n'has anat d'aquí? (Cecília no respon) Ho fas sempre que jo parl dels nostres costums i creences... per què? CECÍLIA: Pare, mare, escoltau: jo no puc ser com vosaltres, no puc creure el que vosaltres creis. M'és impossible. Si no fóssiu els meus pares, no em podria estar aquí... ara, vull respectar la vostra manera de veure... Us respect perquè... AMAT: Mentida! No ens respectes. JULIANA: I si ens respectes, no ens estimes. CECÍLIA: Sí, mare... AMAT: Quan s'estima se fa lo que els pares volen i es pensa com ells. CECÍLIA: Això no. Se pot estimar una persona i pensar i obrar de diferent manera que ella. AMAT: Una persona qualsevol, sí. Amb els pares, no. L'amor als pares és obediència, si no... CECÍLIA: Respectau la meva manera de veure. AMAT: Respectau-la...! Oh! la gran senyora! Respectau-la! Hum! CECÍLIA: Sí... si no voleu que me'n vagi o que no pugi més. JULIANA: Això no es diu, filla. AMAT: Deixem-la dir, posats a tolerar! Deixa-li dir tot! I que se'n vagi! I que no torni més...! Bon vent! JULIANA: Això no es diu de cor, no ho has de dir. AMAT: Sí, per Déu! Vés! Deixa'ns tranquils d'una vegada! JULIANA: Pere, prou. Quan t'enfades te tornes dolent... CECÍLIA: Respectem-nos els uns als altres. Una filla, veis? No està obligada a pensar ni a fer-ho tot com els seus pares... Tu mateixa, quant no m'has fet patir per coses tan petites com el vestir i el pentinar...! JULIANA: Jo ja no et dic res, call perquè tu estiguis contenta... AMAT: Callar perquè estiguis contenta! Mal fet! CECÍLIA: La mare sap estimar més que tu... amb ella podria ser ditxosa, amb tu mai! JULIANA: Filla, el teu pare t'estima molt. CECÍLIA: Però és un amor que em lliga i em redueix a ser una esclava de totes les seves voluntats. I això no ho vull. Som filla vostra, sí; però el meu esperit és ben meu, lliure. Si no em compreneu, respectau-me o deixau-me estar a ciutat. Què hi faig també aquí...? Us faig mal sense voler i vosaltres me'n feis a mi... El pare està contínuament irritat... AMAT: Sí, contínuament, perquè no et comprenc. No comprenc que una filla pugui dir lo que tu dius als teus pares. On ho has après? Aquest és el teu saber? Saber del dimoni! I en quant a obeir... a qui obeeixes? CECÍLIA: No puc. No m'he proposat no obeir, és que no puc. No em compreneu; ho sé, ho veig... i si m'estimàssiu no seria res tot això... em voldríeu tal com som... Preneu-me, estimau-me tal com som...! JULIANA: Jo t'estim, filla. AMAT: Tal com ets, no! CECÍLIA: Pare, el món està fent un gran canvi. Vosaltres aquí dalt, no ho sentiu, no ho veis. Jo ja no puc ser com vosaltres ni que vulgui. He begut en altres fonts... AMAT: A les fonts del mal! CECÍLIA: Ho judicau així, però no és cert. El mal no és el que vosaltres creis. El mal és una altra cosa: la ignorància. La ignorància és la font de tots els mals; el vostre fanatisme és fill de la ignorància. I nosaltres, els joves, ens escampem pels pobles... i la combatrem amb totes les nostres forces; sigui allà on sigui, la combatrem. AMAT: Aquí no intencis fer res. CECÍLIA: Oh...! no ens aturarà la família, ni l'autoritat, ni cap poder de la terra, ningú que trobi la seva força en la ignorància. JULIANA: Ai filla! AMAT (contenint la seva fúria): Deixa-la estar. Està

molt bé tot això. Però que em digui lo que és la ignorància per ella... la religió, la nostra fe, els nostres costums...? CECÍLIA: I moltes altres coses... i això també. AMAT: Has fet bé de parlar tan clar. Molt bé! I perquè vegis que t'ho agraeixo, escolta: l'any que et manca per acabar de Mestre, dóna'l per cursat... (Ràpid i amenaçador): Llibres, papers, tot anirà al foc... CECÍLIA (enèrgica i dolorosament): Mai! Mai! Me vols esguerrar la vida! (Veient el seu pare que va amenaçador cap a ella): Mare, atura't, si no me'n vaig! AMAT: Fugir! Anar-se'n! No vull sentir més aquestes paraules. Fugir! Vine, jo t'acompanyaré! (L'agafa brutalment i donant-li cops a l'espatlla la vol treure de casa) CECÍLIA (desprenent-se d'ell, plena d'excitació): Pare, prou! Adéu, mare! Adéu tot lo d'aquesta casa! JULIANA (amb un crit del cor): No, filla meva! (Al seu marit, indignada): Ho veus, brutal! JOAN (que ve precipitat i inquiet, pegant un crit des de l'escala): Amat! Company...! AMAT: Què hi ha Joan? JOAN: Què teniu? AMAT: No res; digues, per què vens tan de pressa, suat i esbufegant? JOAN: Dóna'm un consell! A veure... AMAT: Parla. Què hi ha? JOAN: S'ha presentat al poble un home de fora, un senyor que dirigint-se a un grup de pagesos els ha parlat de l'aigua i de la secada... AMAT: I on és ara? JOAN: Ell? Al portal d'avall, pens. Era ple de gent. CECÍLIA: Quina mena d'home és aquest? AMAT: Tu a dins! JULIANA: Prou. CECÍLIA: Quina mena d'home és? JOAN: Un senyor ben vestit, amb una barba rossa, un galant home... CECÍLIA (anhelosa): Jove, alt, uns ulls blaus, vius, com dues estrelles? JOAN (admirat): Cert, és ell. CECÍLIA (per si): Sí, és ell! (A Joan) I què diu aquest home? De què parla? JOAN: Parla de les aigües, que no hem de fer pregàries, que ell sap una manera que no ens manqui mai aigua... Cecília posa gran atenció en el que diu Joan. AMAT: Aigua! Com? JOAN: Dels gorgs, diu ell. JULIANA (horroritzada) Dels gorgs de la Verge! AMAT: Dels gorgs sagrats! JULIANA: Deu ser boig! CECÍLIA (amb un crit): No! JULIANA: Filla! CECÍLIA: No és boig! No! AMAT: Què saps tu? Deixa estar. JOAN: No és ben estrany això? Jo no sé què fer. JULIANA: No faceu res sense veure Mossèn Gregori. Se sent la veu de Vergés a la porta. VERGÉS: Amb permís... Els duc una nova. JOAN: Lo d'aquest home? Ja ho saben per mi. Ara acab d'arribar. AMAT: L'ha sentit vostè? VERGÉS: L'he sentit i és un home de valer. Me sembla que el poble no faria malament d'escoltar-lo. A casa de la Vila, per exemple, amb tots vostès... JOAN: Vol dir? Arriba la senyora Trinitat, tota agitada. TRINITAT: És aquí en Joan...? Sí, m'ho pensava. JOAN: Què hi ha? TRINITAT: Venc de casa la Vila cercant-te, perquè s'ha presentat a casa un senyor a demanar-te no sé quin permís per a parlar... Ha dit que tornaria. MOSSÈN GREGORI (a l'entrada): Ave Maria! Mentre tots van a rebre Mossèn Gregori: VERGÉS (A Cecília, donant-li una targeta): Jas, Cecília, per tu, de part d'aquell home. CECÍLIA (ràpid, havent llegit el nom): Oh! Ell! El cor m'ho ha dit. Me vols ajudar? VERGÉS: Per tu tot. MOSSÈN (entrant) Estic cansat. JULIANA (acostant-li una cadira): Segui. MOSSÈN: Gràcies, fills meus. CECÍLIA (que està separada d'ells, diu a Vergés): Anem. (Vergés sembla dubtar). Si no tens coratge, deixa'm, covard! (Se'n van) MOSSÈN: Tot ho sé. Ja m'han duit la mala nova. JOAN: Què en pensa, Mossèn Gregori? TRINITAT: No és res de bo, veritat? MOSSÈN: Déu ens il·lumini a tots. Després d'un acte tan hermos com el d'avui capvespre, ve el dimoni a sembrar les seves tempestats. AMAT: Doncs, quina casta d'home és aquest? MOSSÈN: Algun revolucionari terrible. Ell, pels seus mals fins, tocarà la part més flaca del poble. Us parlarà de la utilitat, de la collita, de la riquesa, del benestar, i el que cerca és treure la fe dels vostres cors. Aquests homes són com les males herbes dels vostres camps. D'allà on s'arrapen, en sucrlen la vida. Són uns enviats de Satan! Són anarquistes folls que fan el mal pel mal. S'escampen pel món a predicar maldats... JOAN: No crec que aquest home sigui d'aquests. TRINITAT: No ho podem dir. JOAN: Sentim-lo primer... no us sembla? MOSSÈN: Jo tenc plena confiança en el meu poble, però no m'atreviré a deixar-hi predicar certes idees. No es pot creure massa en la bondat de ningú... no us ofengueu. Què diríeu d'un pagès que perquè té un camp de bon blat permet que un altre li sembri de males llavors? La paraula és com el vent que du el mal i la febre de les ciutats perdudes, al cor sa de la muntanya. AMAT: Mossèn Gregori, no ens espantem, sigui el nostre capità. MOSSÈN: Demanaré noves forces al Senyor. (Una pausa. Mossèn Gregori medita un segon.) Una idea! En casos semblats s'ha de tenir diplomàcia. Anau, cercau aquest home i de part meua convidau-lo cordialment a venir a l'Abadia. (Tots queden sorpresos.) JOAN: I si no vol venir a l'Abadia? AMAT: Aleshores, si convé, per privar-lo de parlar se l'agafa. JOAN: No es va tan de pressa sense motius. AMAT: Amb la llei a la mà sempre es troben motius quan se vol condemnar un home JOAN: No deixa de ser una cosa

molt delicada... (Desapareixen) MOSSÈN: Que la Verge dels Gorgs us guii (S'alça, es passeja un instant i continua): Ah, senyores! Per primera vegada sona en aquest poble el crit de guerra! JULIANA: Ens defensarem. MOSSÈN: Les dones! Sempre he tengut tota la confiança en elles. Les dones...! Són les columnes del temple del Senyor! JULIANA: Ah! Mossèn Gregori...! Jo no... MOSSÈN: Per què ho diu? TRINITAT: Per la seva filla, probablement... MOSSÈN: Qui sap si això no és més que un petit càstig? JULIANA: Un càstig! Per a mi? En què he pecat jo? MOSSÈN: Ha pecat d'ambiciosa. TRINITAT: Això és cert. MOSSÈN: Ha volgut que la seva filla, costàs el que costàs, sobresortís per damunt de totes les al.lotes del poble. Se'ls va dir que l'al.lota tenia talent i vostè i el seu marit se n'han sentit tan orgullosos que ja no han vist res més... (Pausa breu.) Deixar una filla lliure, abandonada a si mateixa en una gran ciutat... ho comprèn...? (Juliana, apesurada, amb el cap baix, no respon.)L'haguessin enviada a una pensió de religioses on algú hauria cuidat amorosament de la seva ànima... JULIANA: Comprenc la meva falta. Ah! Déu meu! MOSSÈN: No he dit això per espantar-la sinó per a fer llum... Vostè no deixi de confiar en la Verge... Pensi que si ella no vol emprendre el bon camí, no serà perquè li hagin mancat bons exemples dels seus pares. TRINITAT: Això no. Juliana està abatuda, amb el cap baix. MOSSÈN: I a l'hora suprema que la justícia de Déu se decideixi per tota una eternitat, quan el món tremolarà en els seus fonaments i els ulls dels pecadors ploraran fel i sang, ella sola serà l'única responsable de les seves accions davant del Gran Jutge! JULIANA (horroritzada, en plor, cau de genolls als peus de Mossèn Gregori, cridant): Gran Déu! Déu de misericòrdia! Perdó! Pietat per a la meva filla! AMAT (que entra de sobte, amb el gest i la mirada violenta): No hi ha pietat! No hi ha perdó! JULIANA (sense esma d'alçar-se): Oh...! Amat! Què hi ha? MOSSÈN: Alci's, senyora, calmi's! Jo no volia disgustar-la, així... JULIANA (alçant-se i acostant-se al seu marit): Què hi ha? No em callis res! T'ha donat un altre disgust la nostra filla? AMAT: Sí... ara fora perdó! Fora pietat! Mai més! (Petita pausa) La cara em cau de vergonya! Al mig de la plaça, davant de tot el poble, ella l'ha abraçat i besat... MOSSÈN: Oh...! És monstruós...! Amat abaixa la cara. JULIANA: Filla indigna! Escandalosa! MOSSÈN: No li havia d'haver dit. TRINITAT: No, ben cert. JULIANA (anant-se'n plorant): Deixau-me amagar! No som digna, jo... no...! Jo som la culpable...! Oh! Deixau-me amagar. (Desapareix) AMAT: Aquests sofriments de sa mare els hi faré pagar...! Oh Déu...! MOSSÈN: Calmau-vos, Amat. La Verge farà un miracle. Li tocarà el cor, se tornarà bona i la perdonarà... AMAT: Jo no, doncs! TRINITAT: Jesús Déu meu! No diguis això, Pere... (Desapareix) AMAT (anant amunt i avall, violent): Jo, no, mai més! Mai més! MOSSÈN (alçant els braços): Llum pels ofuscats, Senyor!

ACTE SEGON

Un gran pati a l'aire lliure, als darreres de la casa que habita el pastor Romanill. A la dreta, la porta que dona al carrer. A l'esquerra, la casa. Una figura; un llioner.

Mitja tarda; llum d'una tarda nuvolosa d'estiu. Se senten belar les ovelles a fora que acaben de sortir.

Romanill, està gallardament plantat enmig.

ROMANILL (agafant una pedra i tirant-la contra una ovella ressagada): Ruix-que...! Au, tu, gandula...! BRÀULIA (sortint de l'esquerra, amb un calderó a la mà): Vols dir que plourà, Romanill? ROMANILL: No ho voldria, avui. Aquests de les pregàries dirien que la seva Verge ha fet un nou miracle... BRÀULIA: Oh...! No ho diguis fora de casa això... ROMANILL: Bah! Pel que m'ha de donar la gent d'aquest poble...! BRÀULIA: Te compromets massa, avui. ROMANILL: Què em fa? BARTOMEU (entra per la dreta): Salut, Romanill, amb la teva dona. Encara no és aquí, ell? BRÀULIA: Me sembla que no vendrà ningú. BARTOMEU: Ben pocs. ROMANILL: Sempre hi ha curiosos. BARTOMEU: Ja està tot preparat. No l'han volgut deixar parlar a la plaça perquè seria fàcil que la gent s'hi deixàs caure... BRÀULIA: Ni a cap cafè tampoc... ROMANILL: Millor! Així, el qui vengui aquí serà vist de tothom... Que se't pugui assenyalar amb el dit... No volem vergonyosos...! BARTOMEU: Tot se va tramar ahir vespre a l'Abadia. S'ha passat de casa en casa un avis del Rector... BRÀULIA: A tu te'n faran una de grossa, Romanill! ROMANILL: Bah! Què em poden fer a mi? Som independent! Tenc l'amo a ciutat i del meu coll... Quan els homes són tan lliures com jo... BARTOMEU (rient): Més ho som jo, que no tenc amo... Si no visc aquí viuré en un altre lloc. Pelat vaig venir a la vida, pelat me n'aniré. Tot el món m'és pàtria! ROMANILL: Com a mi! BARTOMEU(rient): Una altra cosa... L'home que té una idea i

no la defensa, què és? ROMANILL: No és res... no és home. BARTOMEU: Doncs jo som un home. Per les meves idees no estic bé enlloc. BRÀULIA: Mal fet. BARTOMEU: Però hi ha un consol: els homes com jo no es moren mai de fam... BRÀULIA: Per què? BARTOMEU (rient molt): Perquè ja s'han fet tan amics amb ella que si bé els apreta no els escanya... BRÀULIA (Bràulia es dirigeix a la casa rient i es troba amb el Manso): I ara! On va aquest carlinot? MANSO (alegrament): Ei! Ei...! Que no hi puc ser, jo? ROMANILL: No t'hi comptàvem. MANSO: Per què? BARTOMEU: El Manso és amic meu i allà on jo faig un, ell sempre fa dos... MANSO: Cert, tant al cafè com a taverna, tant si es beu blanc com si es beu negre... ROMANILL: Ben respost! BRÀULIA: Però, no sou monàrquic, vós? MANSO: Què hi té a veure? ROMANILL: Tu diràs. MANSO: Home, monàrquic? segons com s'entén això. Partidari del rei sí que ho som... de frares i capellans, no... ROMANILL: El rei bé els defensa, els capellans! MANSO: Que defensi lo que li doni la gana, ell! BARTOMEU: Home, ja t'ho he dit altres vegades... això no està bé... si no pots veure els capellans, fes-te republicà, com jo i el Romanill...! MANSO: Això mai! A cal Manso sempre s'ha estat monàrquic. Però escolta: aleshores de la burla de la campana nova que va sortir de la taverna del Motxo, qui va ser el més atrevit? I pel Carnaval, qui va cantar les sàtires...? Jo. Sempre he hagut de ser l'amo de la gresca, jo... BARTOMEU: L'amo de la gresca, és cert... Veus? aquí no es tracta de fer gresca. És una cosa molt sèria... MANSO: Sèria...? Malament...! (Traient-se dos cigarros grossos de la butxaca): Teniu, fumau! A la meva salut! VICENÇ (entrant per la dreta): Pastor...! BARTOMEU: El menescal...! No podia mancar. ROMANILL: Entrau, senyor Vicenç. Ja ho veis, encara no hi ha ningú. VICENÇ (amb pena): Això estava mirant... ningú! (A Manso): I tu, no ets monàrquic? Doncs què hi vens a fer aquí? Espiar? MANSO: I vostè què és? VICENÇ: L'home no cal que li digui amb paraules lo que és. Tant se valdria que ens posàssim un cartellet a l'esquena. El qui em coneix i em veu ha de saber qui som, si no és cec... No m'amag de res... Per la portella de la dreta entren , un poc retrets, Joan i Amat. JOAN: Se pot passar, Romanill? ROMANILL: Endavant tothom. Aquí no barram els passos a ningú. JOAN: Us venim a parlar, Romanill. Ja heu reflexionat bé lo que anau a fer, Romanill? ROMANILL: Sí. JOAN: Nosaltres voldríem evitar un conflicte. Amb raó o sense raó el poble s'ha alarmat contra aquest home i... AMAT (acabant la frase): Us podria anar malament, tant a ell com a vós. ROMANILL: Me veniu a amenaçar? JOAN: No, home. AMAT: Sabem que aquest home no ve aquí amb bones intencions. VICENÇ: Qui ho ha dit això? Farsants! Vosaltres mateixos no ho creis! MANSO: Tot això ha sortit de l'Abadia! Aquell casal rònc que governa el poble, i la majordona també, he, he...! AMAT: Hem vengut a parlar amb el pastor i no amb vosaltres! ROMANILL: Són els meus companys i poden prendre part en la conversa. I qui no li agradi... JOAN: No us enfadeu. AMAT: Sembla estrany, Romanill, que us vulgueu convertir en abrigall d'aquestes coses! Un home com vós, tan respectat! Tants anys que sou al poble i se us estima...! ROMANILL: Ja ho crec. Encara una ovella de les meves no bota del camí a brostar un miserable cep, ja em doblegau amb una multa... ja ho crec si se m'estima! BARTOMEU: No el podeu veure perquè no va a missa...! JOAN: No és cert, se fa complir la llei a tots per un igual. VICENÇ: La feis tan ampla i tan estreta com voleu, la llei. MANSO: Justa! La llei! Una corda per escanyar els que no tenen... AMAT: No, la llei està molt ben feta. Ens fa a tots iguals. JOAN: Deixem estar la llei. Lo que vós feis, Romanill, no és prudent... AMAT: I si aquest home ve a aconsellar males idees, a dur la guerra i el desordre, se l'apedregarà com a heretge i fins que sigui fora del nostre terme no s'aplacaran les ires... ROMANILL: Això és venir a amenaçar! AMAT: No és que nosaltres ni el senyor Rector ho vulguem. Però el poble, creis-me, no es podrà contenir... JOAN: Voldríem que li diguéssiu tot això... que sàpig per endavant lo que li pot passar. ROMANILL: Està molt bé. Per aquest viatge no necessitàveu alforges. Anau-vos-en tranquils, senyors. JOAN: Sí, anem. No se'ns vol escoltar. AMAT: Però en Joan i jo tornarem, a saber lo que es diu... a vetllar, com pertoca a les autoritats. JOAN: Anem! Anem! ROMANILL: Salut! BARTOMEU: I bon viatge! Se'n van descontentos pel fons. MANSO (fent ganyotes i gestos obscens): Les autoritats! Qui són? Dos banyuts...! BARTOMEU: Autoritats de palla! MANSO: Jo els hauria dit: banyuts...! No sabeu manar... Sou uns... VICENÇ: Estúpids! No mereixen altre nom. L'Amat té una filla que és un tresor. Hi hauria pares que amb una noia com ella... ROMANILL: La fan sofrir molt. Se n'anirà de casa i no els tornarà més. Ens ho ha dit a la dona i a mi... Se sent remor de gent al carrer. Per la portella entren alguns homes, d'altres guaiten i passen. BARTOMEU: Ja n'hi ha que vénen. ROMANILL: Potser és ell. BARTOMEU (que ha anat cap a la portella a guaitar): Sí, ell! Tots corren cap al carrer. El foraster

entra. Darrera d'ell entren molts curiosos. FORASTER (en entrar, amb un gest franc, com si els abraçàs a tots): Salut, amics! (Tots saluden, cadascú a la seva manera). Què? No hi ha més gent? ROMANILL: No, senyor. BARTOMEU: No vendrà ningú. VICENÇ: No senyor, no vendran. FORASTER: Jo bé ho esper. ROMANILL: No tenguin massa esperança. FORASTER: No...? No valdria la pena de viure. (Pausa) I la senyoreta Amat, diguin, l'ha vista algú? ROMANILL: No. FORASTER: És estrany. (Veient alguns homes que entre i no gosen avançar): Veniu, acostau-vos, tots som uns aquí. (S'acosten vergonyosos i desconfiats. N'hi ha que saluden de paraula, d'altres amb el cap) Se sent un gran brogit de gent al carrer. Se veuen passar homes, dones i criatures. ROMANILL: Què passa allà fora? BARTOMEU (que ha anat a guaitar al carrer): El batle amb tot el poble! MANSO (cridant): Oh! L'autoritat! Pas! Feis lloc! VICENÇ: Calla, tu! FORASTER: El mestre ens ha abandonat... I la senyoreta Amat, ningú no l'ha vista? VICENÇ: És capaç d'haver fet una brutalitat, aquell bilió del seu pare. FORASTER: Oh! Vol dir? Comencen a entrar homes per la portella; gent de totes les edats, sexes i estaments. Enmig del brogit se sent la veu d'Amat cridant: Pas a l'autoritat! Se fa amb pena un buit i passen el batle amb la vara, Amat, el guardatermes, l'algutzil i d'altres amb armes. Darrera d'ells el Mestre Vergés que tímidament s'acosta al foraster i li parla amb precaució. VERGÉS: Dispensa. No he pogut venir més aviat. FORASTER: És igual. VERGÉS: No. Oh, com me delia! No ser lliure com vostè! Estic a les teves ordres, però... FORASTER: I la senyoreta Amat...? Digues... em creia que vendria amb tu! Veus que és hermós? Tot el poble aquí...! No en saps res d'ella? VERGÉS: No... potser son pare l'ha retinguda a casa... Qui sap? El foraster i els seus són a l'esquerra de l'escenari; les autoritats més cap a la dreta. Una gran impaciència es marca en tots els rostres. BRÀULIA: Romanill, tenc una por! ROMANILL: I ara! De què has de tenir por? Bràulia se'n va cap a l'arcada. Hi ha un mormol general d'impaciència. FORASTER: Silenci! Ordre! Esper que el senyor batle... JOAN (emfàticament): El senyor batle li ha de fer una pregunta abans de tot. FORASTER: Pregunti. JOAN: Vol pau o guerra, vostè? FORASTER: Per pau he vingut i se m'ha fet la guerra. AMAT: Això no és cert. Ahir se'l va convidar a anar a l'Abadia... per què no hi ha anat? FORASTER: Hauria estat inútil. Totd'una vaig saber les intencions de tots vostres. Endemés, el meu intent era parlar a tot el poble i no a dos o tres senyors amb les seves mires particulars... JOAN: Les nostres mires són les de tot el poble. MANSO: Mentida! UNA VEU: Què vol aquest mona? JOAN: Silenci tothom. Després d'un mormol general, es fa un moment de silenci. JOAN: Pot parlar. Expliqui el seu pensament sense recels. Solament no toqui certes idees, ni la religió, ni la propietat, ni digui res contra els nostres costums i creences. Mentre compleixi això me té a les seves ordres... i el poble se l'escoltarà amb gust... UNA VEU: Diu que ve a parlar de l'aigua... UNA ALTRA: Aigua! Déu ens en do! Si no ve d'ell...! UNA VEU: Tot això són eleccions, política, farsa... UNA ALTRA: Però si ja vam votar pel maig...! VERGÉS (amb veu tímida): Molta prudència tots! És pel vostre bé... que se se us ve a parlar... pel vostre bé... UNA VEU: Que cridi més! UNA ALTRA: No se'l sent del coll de la camisa! VICENÇ (indignat): És el mestre dels vostres fills el qui us parla...! Respecte! UNA VEU: No els ensenya res...! Protestes i crits. UNA ALTRA: Senyor Mestre, si algú li ha trencat el respecte, perdoni'l, no sap lo que fa. VERGÉS: Veis aquest desconegut que us ve a parlar? És un enginyer, que al seu saber, hi ajunta la molta experiència dels seus viatges per França, Alemanya, el Nord d'Europa... (Silenci general. Expectació gran. Amb veu més forta, i gest més desembolt): La Naturalesa, aquesta mare que a voltes sembla que ens tracti amb desamor, té els seus secrets, que només els homes escollits descobreixen en profit dels altres. Ell ha descobert el secret d'unes aigües subterrànies al peu d'aquestes muntanyes. Escoltau bé lo que us dirà: lo que vosaltres creis que eren aigües encantades, mortes al fons dels gorgs, són aigües ben vives que a la vostra voluntat baixaran aregar de nova vida els vostres camps. Crec que el poble se l'ha d'escoltar amb atenció i no deixar perdre estèrilment la seva idea, aquesta idea que posada a la pràctica pels vostres braços, us durà, oh!, habitants d'aquest poble...! la riquesa, el benestar i la llibertat! Alguns aplaudeixen fortament, altres desconfiats fan burlas. S'origina un cert desordre. Mormol general. UNA VEU: D'on sortirà l'aigua? UNA ALTRA: Això són falòrnies! UNA VEU: Anys endarrera el jai Rafi ja ho deia això... VERGÉS (que s'ha acostat al foraster): Ja et vaig dir... És tot el que podia fer. No m'exigeixis res més... no em puc comprometre... FORASTER: Gràcies. Has fet molt. Has disposat el poble en favor meu. No esperava tant... Mentrestant, continua la conversa i brogit general. JOAN: Aquest mestre...! Qui el fa enredar? AMAT: No et faci por... és un fresseta! UNA VEU: Vaja, que parli ell! FORASTER: Amics, us deman silenci... (Es dirigeix al poble

molt serenament): És cert que em podria adreçar als quatre o cinc forats propietaris del poble... al senyor Rector, però he preferit dirigir-me a tots en un lloc públic. S'ha escampat la veu que jo venia aquí a atacar la religió i la propietat, els vostres costums o creences. No, seria molt petita aleshores la meva missió, molt pobra. El meu intent no és aquest, encara que molt podria dir contestant a la guerra que se m'ha fet. Podria dir que és innocent, avui dia, intentar cap bé pel poble sense atacar directa i fortament aquestes dues forces: propietat i religió... almenys en la forma vergonyosa i estúpida que imperen avui. JOAN: Senyor, se li prega que retiri aquestes paraules. FORASTER: No cal, això és dit de pas. AMAT: Se li prohibeix atacar la religió... JOAN: Deixau dir. Després parlaré jo... AMAT (baix): Tu, no. Enviem a cercar el senyor Rector... (Adreçant-se a un) Anau-hi vós mateix i digau-li que jo li preg... que és per la salvació del poble... L'home se'n va. Segueixen els mormols apagats. ROMANILL (al foraster): Parli vostè, ara. FORASTER: Procuraré ser ben clar. Jo coneixia la vostra contrada i les vostres necessitats, sabia que molts anys la secada us feia perdre les collites. Però la secada, que per vosaltres és un càstig de Déu, una venjança del cel... obeeix a causes naturals i sols per mitjans naturals heu de cercar el remei. Aquí teniu una creença, una llegenda religiosa que pesa sobre vosaltres com una llosa de sepulcre. No venc jo a criticar la vostra manera de veure i de sentir les coses, sinó a obrir-vos els ulls a la realitat... Aquesta fe cega en el miracle de les aigües, us priva de veure-la com jo, la realitat... AMAT: Poble, no l'escoltis més! UNA VEU: Deixau-lo parlar! ROMANILL: Costi el que costi, parlarà! Mentre sigui dins les quatre parets de ca meva, parlarà...! FORASTER: Sí, venc a fer una obra bona i cap poder m'aturarà. Deix de costat les vostres creences. Escoltau: no molt lluny d'aquí teniu uns gorgs que vosaltres anomenau gorgs de la Verge... AMAT: Són les aigües de la Verge, que curen els malalts. JOAN: Parli! Què opina vostè d'aquests gorgs? FORASTER: Que si feis en aquell indret els treballs necessaris, trobareu una gran vena d'aigua que us durà la riquesa, la vida als vostres camps... (Expectació general) Amb no grans esforços, us en podeu assegurar... estic segur del resultat! UNA VEU: Que tendrem aigua? FORASTER: No ho dubteu. UNA ALTRA VEU: Molta? FORASTER: Sí, molta. UNA ALTRA VEU: Que és minaire vostè? FORASTER: Sí, encara que no em guanyi la vida amb els meus braços. Els meus pares eren uns rics propietaris de mines i jo vaig passar moltes hores de la meva infantesa en les entranyes de la terra. De jovenet, al mateix temps que em dedicava a l'estudi i al treball de la intel·ligència, el meu pare em va ensenyar a descobrir els secrets de la naturalesa. No hi ha res més hermós al món que les relacions de l'home amb la natura. La terra és per l'home, com l'home és per la terra, i tots els somnis d'una altra vida, jo els maleixo si m'han d'allunyar d'ella. Ella es dona com una enamorada a l'home que la sap comprendre i estimar i obre als seus ulls, les seves entranyes pròdigues de preciosos metalls i d'aigües tan riques com els metalls. Amb amor i treball, amics, la terra se'n fa nostra, i per això, aquí com en altres parts, m'ha mostrat els seus secrets, que són la riquesa de l'home. Les aigües dels gorgs no són mortes; són aigües vives i abundants, que se renoven constantment... AMAT: No, senyor, dispensi que el contradigui... les aigües dels gorgs són mortes, aigües encantades com solem dir aquí... UNA VEU: Són miraculoses! UNA ALTRA VEU: Han curat molts malalts! AMAT: Les aigües sagrades s'estaran immòbils per tota l'eternitat, perquè Déu ho vol! FORASTER: És un error, una idea falsa, mantinguda per la llegenda religiosa. Aquelles aigües són vives, abundants, i s'entonen estèrilment a les profunditats de la terra perquè vosaltres voleu. Van de nou a la vena mare, al riu d'aigua que es perden en lo profund. Oh, poble! Abandona la llegenda i entra a la realitat. Donau-me la vostra confiança i de tot el que us he dit jo en responc amb la vida...! Mormol general. AMAT: Silenci! Prou! Ja ho sentiu, ens vénen a destruir les nostres creences, la fe en la nostra Patrona, les aigües sagrades dels nostres avis...! FORASTER: Venc a ensenyar-vos d'utilitzar els elements que la Naturalesa us ofereix! AMAT: La utilitat! Amb això se'n vol enganar! UNA VEU: I vosaltres que no ens enganau? JOAN: Silenci! FORASTER: Escoltau...! Senyor batle, deixi'm exposar, explicar el meu pla... AMAT: Vol la nostra perdició! FORASTER: Si no us lliurau d'aquest fanatisme, no us traureu la misèria de damunt vostre! AMAT: Ja s'ha blasfemat prou aquí! No volem forasters, no volem ningú que ens... La veu d'Amat queda ofegada per un mormol general i crits venint del carrer. VEUS I CRITS: Oh! - Ara! - Pas! - El senyor Rector! - Mossèn Gregori! AMAT: El senyor Rector... Respiri, Joan! Mossèn Gregori penetra entre la multitud, emocionat. MOSSÈN: Germans meus! Acab de saber que s'han dit veritables monstrositats! Germans! Quina necessitat té dels homes el poble que està sota la protecció divina? Aquest poble, sempre desgraciat, no ha perdut mai la fe, al contrari, la pobresa, la humilitat, les privacions i l'oblit en què viu,

contribueixen a que sigui més fidel al Senyor. I és per això que un dia, en els temps antics, allà als gorgs, un pastoret de costums santes, que pasturava el seu ramat tot fent oració al bon Déu (mirant Romanill: no era com els pastors d'avui), va veure una gran esplendor que sortia a flor d'aigua del Gorg Major. S'hi acostà sorprès, tremolant davant del misteri i, del mig d'aquella flama, resplendent com l'aurora que s'encengués sobtadament al cor de la nit, en sortí la Verge dels Gorgs i li parlà amb dolcesa: "Digues als teus germans que m'edifiquin una ermita a la coma dels Gorgs i jo, del meu setial estant, vetllaré per ells i els ompliré de beneficis mentre no perdin la fe dels seus avis". I el bon pastor, abans que la Verge acabàs, caigué enecat per tanta llum, corprès pel misteri, tremolant davant de la sobrenatural meravella... Així el trobaren els altres pastors i pagesos a la posta del sol, amb una Verge de pedra al costat, que és la Santa Imatge que avui veneram. Un mormol general puja a ofegar les paraules del rector. Alguns alcen el cap, d'altres estenen les mans. UNA VEU: Plou! ALTRES VEUS: Plou! Plou! Plou! Una alegria folla, quasi infantívola s'apodera de la multitud. Cauen algunes gotes. UNA VEU (del carrer, amb tota la força dels seus pulmons): Aigua! UNA ALTRA VEU: Aiguaaaa! Aiguaaaa! MOSSÈN: Oh, poble...! Novament el miracle...! Germans! Ja veis l'aigua del bon Déu que s'acosta...! Tots els bons, tots els fidels, de genolls davant del miracle...! Tot el poble s'agenolla. El foraster i els seus es queden drets. El Manso s'agenolla. FORASTER: Mentida! No sigueu cecs! L'home, si vol conservar la seva dignitat no s'ha de fanatitzar! Qui no té fe en si mateix per damunt de tot, no és home. La multitud s'alça valenta, cridant amenaçadora. VEUS: Fora heretges...! - Fora renegats! - Fora l'enemic! La multitud s'esvalota. Crits i desordre. VICENÇ: Poble fanàtic! Ramat d'esclaus! VEUS: Fora! Guerra! Fora! FORASTER: No sabeu que ha passat el temps de la llegenda, dels miracles, de lo sobrenatural...? VEUS I CRITS: Fora! Guerra! Mori! Prou! Mori! MOSSÈN (al poble): Prou cridar, germans! Calma! Ordre! Sigueu prudentes... escoltau. (Es fa un moment de silenci) Aquest home ha estat vençut i es retirarà si jo li preg... Fugirà del poble... ROMANILL: Com! És a casa meua! Fora! Fora tothom primer que ell! Anem! I no es doni per vençut! FORASTER: No! Gràcies de tot, Romanill, i als vostres amics també. Me'n torn a la ciutat... al meu camp de lluita! VEUS: Fora! - Ja és hora! - Fora d'aquí! - Embaucador! - Xerraire! Guerra! - Pedra...! Alguns agafen pedres, disposats a tirar-les. ROMANILL: Si es tira una pedra, aniré a cercar l'escopeta, toqui a qui toqui! VICENÇ: Salvatges! FORASTER: Sou tots aigües mortes, aigües encantades per tota l'eternitat...! Aquí us deix! La gent se tira damunt ell. Ell fuig. Els seus vollen aturar-lo. La multitud corre darrera ell cridant. VEUS: Mor! - Guerra! - Fora l'heretge! MOSSÈN: Anem! Vosaltres a posar pau! Jo me'n vaig a fer tocar el Te Deum per haver salvat aquest gran perill... i per la pluja que ja ve... JOAN: Oh... pau! Qui la posa la pau? AMAT: Deixa estar! Que es faci justícia! Desapareixen. La gent abandona el pati. Gran remor de pluja. VEUS: La pluja! La pluja! ALTRES VEUS: Aigua! Aigua! VEUS (de lluny): Justícia! - Justícia! - Guerra a l'heretge! El pati, a poc a poc, ha quedat desert. Els bramuls de la gent se senten furiosos al lluny. Esclata la pluja sorollosament. Entra Cecília. BRÀULIA (que és al portal de casa seva, per ella): Ei! Si és la filla de l'Amat tota sagnosa! (A Cecília: Cecília! On va? On va? Pugi a casa! Què té a la cara? Oh! Pugi! No es banyi aquí... CECÍLIA: No! Què ha passat? On és ell? VERGÉS (que l'ha sentida, surt de la casa, on s'havia amagat): Cecília! Vine! No et banyis aquí! Oh! estàs desgraciada! Què tens? On eres? CECÍLIA: On és ell? VERGÉS: No ho sé. El poble se li ha girat en contra. Creu-me. És impossible lluitar...! No són els homes els enemics, no són ells els forts... sinó la llegenda! CECÍLIA: Però ell... on és? BRÀULIA: Han partit cap al poble, tots darrera ell, insultant-lo i amenaçant-lo. CECÍLIA: I ningú el defensa... Covards...! (Se'n va corrent) BRÀULIA: On va aquesta noia? VERGÉS: Cert. On va? Què vol fer? Se senten les ovelles planyívolament que tornen.

ACTE TERCER

La mateixa habitació del primer acte. Comença a fosquejar. Pel balcó obert penetra el baf de la terra banyada.

Juliana, sola, seu davant el balcó, amb el cap baix, escoltant el brogit de la pluja.

JULIANA: Ah! Déu meu! Com plou! Gran pausa. Surt del fons Amat amb un vestit diferent del que duia al segon acte i que s'acaba de posar. AMAT: No hem sabut pujar la nostra filla... JULIANA: No me'n parlis més! AMAT: No puc pensar en altra cosa! Oh...! és massa gros... Oh...! (Després d'una pausa): Qui no la creia segura allà dins? JULIANA: No hi pensis. AMAT: Veus...? Jo hauria pogut agafar-la pels cabells

i arrossegar-la fins aquí. Això havia d'haver fet un pare. Dins de les entranyes m'hi cremava no sé què de dolent... i salvatge. Però Mossèn Gregori m'ha fet anar amb ell... Millor! JULIANA: Sí, millor. AMAT: I ara em sap greu d'una part... No l'havia d'haver cregut a Mossèn Gregori. JULIANA: Oh...! Per què? AMAT: Ara la tendríem aquí, davant nostre, cridant, rabiant... JULIANA: No diguis això! AMAT: Humiliada, vençuda, com pertoca a una filla. Mentre que ara som nosaltres els vençuts... JULIANA: No es pot ser violent. Si no l'haguessis tancada potser no hauria passat res d'això. AMAT: Pitjor. S'hauria dit que jo consentia amb ella. JULIANA: Qui sap? AMAT: Ara el meu nom no en sofreix tant. Tothom se n'escruixeix... botar per aquella finestra...! JULIANA: Se podia fer molt mal. AMAT: Se podia badar el cap. Potser li hauria valgut més. JULIANA: Oh...! Calla! Déu te podria castigar! (Una pausa. Amat està amb el cap baix. Juliana continua amb veu planyívola, plena d'inquietud). D'una filla es perdona tot. AMAT (amb ràbia): Perdonar! Ja ho veuràs quan torni! JULIANA: I si no tornava? AMAT: Prou que tornarà! I aleshores la tendré aquí fermada com un ca! No estudiarà més, farà les feines de la casa, tot lo que ara fas tu. JULIANA: Més mal, més mal! Ella no ha nascut per fer això... AMAT: Som en un temps que és molt possible que un pare no arribi a governar una filla.. JULIANA: La instrucció... el saber massa... és un perill! Ja tenien raó els vells! AMAT: I encara vénen aquests a predicar! Jo els trauria a tots del món! Savis...? No els necessitam per a res. Tot és mentida! Hum... Me'n vaig. Vull veure si el persegueixen encara camí avall. Desapareix per la porta petita del fons. Una pausa. Juliana acota el cap contra el seu pit i sospira. Entra Trinitat. JULIANA: Ah! Ets tu, Trinitat. TRINITAT (apareix amb un paraigua a la mà. El deixa. Abraça Juliana): Ja sabia en quin estat et trobaria. No ploris... Aconsola't! He vingut a fer lo que pugui per tu... JULIANA (per si): On deu ser? Què deu fer? Amb aquesta pluja! Ah...! Pobra filla meua...! Qui li ha girat el cap? TRINITAT: Un mal esperit que la governa. AMAT (apareixent): Està molt emplujat...! I no es veu ningú enllò... ni se sent res... JULIANA: Res...? Ningú...? AMAT: Només la remor de la pluja pertot. TRINITAT: Sembla que els camps se posaran bé. MOSSÈN (a l'escala): Déu gràcies! JULIANA (amb veu planyívola): A Déu siguin dades! AMAT (anant a rebre'l): Mossèn Gregori, amb aquest temps! MOSSÈN (entrant amb un paraigua regalimant de la pluja): Bones tardes, germans! Oh, l'hermosa pluja del cel. AMAT: Qui ho havia de dir aquest mati? MOSSÈN: Quan Déu vol, tot canvia el seu curs, tant la vida dels homes com la naturalesa. Ah...! L'esperava aquest resultat! En tota la nit passada no he dormit pregant al bon Déu... TRINITAT (sorpresa): Callau! Sent qualcú! AMAT: Qui hi ha? JOAN (de l'escala): Jo. TRINITAT: Ah! Ja era hora! Tardaves tant que he vingut aquí pensant que hi series... JOAN: Anem! Vaig tot banyat! MOSSÈN: Esperau, contau-nos lo que hi ha de nou. JOAN: No hi ha hagut manera d'aturar el poble. Era una pluja de pedres camí avall... S'havia d'haver fet els possibles per contenir-los... Ningú no m'ha ajudat... jo prou feia, però què és un home sol? Per què no ha fet tocar el Te Deum, vostè? Era l'única manera d'aturar el poble. MOSSÈN: He donat l'ordre al campaner. No sé per què no ha tocat... No pot tardar... JOAN: Ara ja és tard. AMAT: Tard? TRINITAT: Per què dius això? MOSSÈN: Escolti: li han fet mal...? Ha passat alguna desgràcia? JOAN: No ho sé... però no estic tranquil... JULIANA: I la nostra filla? L'heu vista? JOAN: Sí, l'he vista entre la gent. (Pausa breu. A Trinitat): Anem. Me vull mudar! Venc xop fins a la pell. Anem, que me'n vull tornar avall... TRINITAT: A què fer? JOAN: A saber lo que passa. AMAT: Deixa estar, que s'arreglin...! Ja el tenim fora... MOSSÈN: És estrany que el campaner no toqui... AMAT (guaitant al balcó): Ja calma la pluja. JOAN (amb malhumor): I si no ha estat res...! Dos ploviscons... i fora! MOSSÈN: Escoltau, Joan. Voleu dir que no heu salvat la collita amb aquesta aigua? JOAN (amb fermesa): No senyor. Se sent tocar la campana a Te Deum. MOSSÈN: Teniu! Ja estic tranquil! Anem-hi tots a donar gràcies. Vós, Joan... JOAN: No, per l'aigua que ha caigut no val la pena... TRINITAT: Què dius, Joan? JOAN: Tot és mort... sembrats, collites de tota mena... Se salvaran els arbres i gràcies... MOSSÈN: Ara lo principal és saber que Déu no ens oblidarà... JOAN (amb duresa): Fa tres anys seguits que perdem la collita, senyor Rector! MOSSÈN: Si ens aferram només als béns de la terra... JOAN: I què ens queda a nosaltres, els homes, fora d'això? TRINITAT: Joan! Per Déu! Tots queden silenciosos, estranyats de l'actitud de Joan. Ell, pensatiu, va cap al balcó. Trinitat el segueix. TRINITAT: Què tens, Joan? Mai no t'havia vist així! MOSSÈN: Deixau-lo. Faran el segon toc. Començau-vos a preparar per anar a l'església i jo em cuidaré d'ell... JOAN: No... és inútil ja. Què em vol dir, Mossèn Gregori...? És inútil...! Fa un instant he vist que... MOSSÈN: Aquest foraster us ha torbat el pensament... ho veig.

En mala hora ha vingut... JOAN: Ens hem portat malament, molt malament tots junts, senyor Rector. MOSSÈN: Per què deis això? JOAN: No és just... no està bé lo que s'ha fet amb aquest home... TRINITAT: Que has perdut l'enteniment, Joan? AMAT: No et conec, amic. MOSSÈN: Ni jo tampoc. JOAN: No em coneixeu? Ja no pot ser... però sent... no em sabré explicar... aquest home tenia raó...! JULIANA: Jesús! I com us tornau, Joan! JOAN: Jo ho havia pensat lo que ens ha vingut a dir aquest home... una manera positiva, una cosa real per a combatre la secada... MOSSÈN: Déu meu! JOAN: Si vol que li sigui franc, senyor Rector... MOSSÈN: No... no... ni una paraula més, Joan. Ja ens entenem... Us compadesc i prou. Les ànimes més pures, els mateixos sants, no s'han pogut lliurar del dubte. És una prova que Déu us envia, i de les més cruels... El millor remei és que no deixeu conèixer a ningú l'estat de la vostra ànima i ofegareu el dubte com una flama que no us deixa respirar... Se sent el segon toc de Te Deum. AMAT: El segon toc! MOSSÈN: Sentiu? L'Església ens crida. Anem-hi tots! AMAT: Anem, Joan, que t'acompanyaré. MOSSÈN: No, vosaltres ja anireu venint. Aquest home me l'enduc jo pel meu compte, com un pastor que pren l'ovella malalta... JOAN: No, vaig a mudar-me i me'n vaig cap a l'hostal de la carretera, a veure lo que ha estat d'aquell home. Fins que no sàpiga com està, no viuré tranquil. MOSSÈN: Està bé... però vendreu al Te Deum, no és cert? I cridareu a tot el poble... JOAN: No cridaré a ningú, senyor Rector. Les campanes toquen per tothom... Qui vulgui venir, vendrà! Anem! TRINITAT: Però, Joan... JOAN: Anem! Estic banyat i tenc pressa! (Pren l'actitud d'anar-se'n) MOSSÈN: No sabeu quin és el vostre deure com a batle del poble? AMAT: Presidir el Te Deum al banc de l'Ajuntament... TRINITAT: Aquest és el teu deure i no córrer darrera aquell home... JULIANA: Sí, Joan. JOAN: El meu deure és complir amb la meva consciència! (Desapareix). TRINITAT (seguint-lo): Què té? No sap lo que es diu... MOSSÈN: L'obra dels amalvats comença a donar el seu fruit... Entra Cecília, banyada, escabellada, brut de fang el vestit, però serena. AMAT (en veure-la, no podent-se contenir): On vas? D'on vénis? Fora! Aquí no és ca teva! JULIANA: Pere, deixa... no cridis... AMAT: On vas? Parla! Parla...! CECÍLIA (avançant): A mudar-me la roba... AMAT (impedint-li el pas): Aquí no n'hi tens de roba! No hi tens res...! CECÍLIA: Deixa'm estar...! Vull passar! Venc xopa d'aigua! Venc malalta! Deixa'm estar...! AMAT: Malalta! Com no vénis morta! JULIANA: Pere... deixa estar. Perdona, per ara... No cridis. MOSSÈN: Sí, perdonau. I tu, Cecília, recorda-te'n de com saben perdonar els bons cristians. AMAT: Perdonar, no! Justícia vull i no perdó! JULIANA: No, mira-te-la com ve... fa por i pietat... No et commou després de tot? Filla meva, per què has fet això? AMAT: No li demanis res, no diguis res, tu. Vosaltres, les mares, no teniu autoritat, no us feis respectar, no sabeu pujar els fills... JULIANA: Vet-ho aquí el que sabeu dir, els homes. No sabem pujar els fills! I vosaltres què feis? Per què hi sou? No veis que els fills costen alguna cosa fins que són grans i us donen un disgust. Després, guerra a la mare... oh...! els homes...! tot ho heu fet vosaltres... la mare... AMAT: Calla, tu! JULIANA: Us han servit de distracció... no us han costat cap sacrifici... i més tard... MOSSÈN: Cecília, ves al teu quarto i muda't, creu-me a mi. El teu pare et perdonarà... CECÍLIA: No, trob interessant lo que acaba de dir ma mare... és cert... AMAT: Ho veu? I vol que la perdoni? No! CECÍLIA: Continuu, mare. Cantau-li les veritats a en aquest home! JULIANA: Filla! AMAT: A qui dius aquest home? CECÍLIA: A tu. T'he vist fer actes tan brutals que em repugna dir-te pare. MOSSÈN (horroritzat): Pst...! No ofenguis a Déu ofenent a ton pare! AMAT (agafant-la per l'espatlla i donant-li brutalment un cop): No té Déu ni res, aquesta! CECÍLIA (desprenent-se de son pare): És el darrer! MOSSÈN (agafant Amat i contenint-lo): Seny! Aturau-vos...! Això és ofendre a Déu també! JULIANA: Mossèn Gregori, no se'n vagi sense posar pau a casa... MOSSÈN: No me'n vull anar. Amat, deixau estar la vostra filla, avui. I això de pegar-li, mai... Vés a mudar-te, Cecília. Quedaràs sola a casa. Els teus pares vénen amb mi a l'Església, a pregar per tu... AMAT: No, jo no preig per ella! JULIANA: Pere, acaba-ho d'una vegada. Anem amb el senyor Rector... AMAT: No vull que quedi tota sola a casa... que surti...! Vull prendre la clau... CECÍLIA: Espera, deixa'm mudar i la prendràs. JULIANA: Filla! Què vols fer? Quines intencions dus? Si no l'haguessis tancada, no hauria passat res d'això. Ets un caràcter violent, un mal... AMAT: Un mal... què? Calla! No et giris contra mi! JULIANA: Tu li has fet avorrir aquesta casa! AMAT (amençant-la): Calla! Prou! Les dones a la cuina i no a discutir! CECÍLIA: Sí... veis...? La mare ja tremola veient-te enfadat. En lloc d'inspirar amor, fas por... aquesta és l'autoritat dels homes, dins de casa. Però la mare no em donarà la raó a mi... no pot. L'has dominada, l'has reduïda a res... Una dona no és res amb homes com vosaltres... Ens matau l'ànima, si no ja no ens voleu, som dol-

tes... JULIANA: Filla, no ens diguis aquestes coses... No ens vénguis a donar lliçons... nosaltres... CECÍLIA: Vosaltres, tant el pare com tu, me creis dolenta. Estau previnguts contra mi perquè vull viure a la meva manera... perquè quan veig la raó la dic. No compreneu que la dona pugui arribar un dia ser alguna cosa... Les dones sou les primeres en anar contra vosaltres amb la vostra submissió a pares i marits... AMAT: I de què coneixes aquest home? Parla. És que pots ser ha estat el teu...? JULIANA: No... Pere! Calla! AMAT: Per què corries darrera ell com una cussa? JULIANA: Això no, Pere! No està bé de dir això a una filla! CECÍLIA: Deixau-me parlar! MOSSÈN: No, com més parlau, més us excitau tots junts. Els uns i els altres us heu de respectar... CECÍLIA: Què més vull jo...? el respecte... i trob la violència... Se'm tanca amb clau com una boja... o una fera... Eh! això no és un pare! JULIANA: I quina culpa hi tenc jo amb això? I tampoc m'estimes... Jo li he dit: no ho facis... CECÍLIA: Tu, no ets ningú, no ets res... com totes les dones...! Treballes en el teu racó i prou...! Sofreixes, plores per les penes de tots i no pots canviar res... T'has deixat matar, enterrar per ells...! MOSSÈN: La dona, Cecília, la mare, l'esposa, és feta per l'amor... AMAT (amb decisió ferma, esforçant-se per contenir sa fúria): Anem, Mossèn Gregori! No tendria prou serenitat... No vull... Anem! MOSSÈN: Això, dominau-vos... és la més gran victòria... CECÍLIA: I estimar...! Sí que t'estimo, mare. Però no com vosaltres ho enteneu... en el meu amor hi ha odi... JULIANA: Odi...! filla...! odi! Per què? CECÍLIA: A mi em feis ràbia tots! El pare, l'església, les llegendes, els miracles... la vostra misèria... són les anelles d'una cadena, que em fa mal i vull rompre...! MOSSÈN: Amat! Amat! La vostra filla no sap lo que es diu, està folla avui. Ho comprenc: la pluja, el tropell, l'han irritada, com al batle. Anem al Te Deum. Faran el tercer toc. (Agafa Amat per l'espatlla emparant-lo i persuadint-lo): Anem tot d'una, Amat... AMAT: Sí, anem. (A sa filla): Avui és dia de perdó, diu Mossèn Gregori... Perdonem! Demà tornarem a ser nosaltres i la justícia no es farà esperar. Adéu ciutat! ... pots dir... adéu carrera i llibres del dimoni! Quedaràs amb nosaltres, reclosa dins la casa, amb els nostres costums, com reblada amb un clau... JULIANA (sortint vivament amb la mantellina a mig posar): Prou amenaces, ja té raó la nostra filla: els homes sembla que ens hagueu de tenir lligades de mans i braços per la por que ens feis...! MOSSÈN (baix, a Juliàna): Calli, senyora, per l'amor de Déu... no doni raó a la seva filla! AMAT (anant-se'n davant): Maleïdes les dones! MOSSÈN (anant-se'n amb Juliàna): Cecília, anam a pregar per tu... JULIANA: A pregar per tu, filla meva... Desapareix Juliàna plorant. Cecília queda pensativa. Se sent el tercer toc del "Te Deum". Així que ella es dirigeix a la porta del fons se senten passes. CECÍLIA: Qui hi ha? VERGÈS (a l'escala): Som jo. CECÍLIA (durament): Què hi vens a fer ara, aquí? VERGÈS (que entra molt ben compost i gens banyat, i un paraiqua a la mà): He trobat la teva família... CECÍLIA: I què? T'han encomant que em vénguis a catequitzar? VERGÈS: A mi? No! Passava per aquí davant quan ells sortien. I Mossèn Gregori m'ha dit: tu que ets amic d'ella... CECÍLIA: Oh...! Prou. No vull saber res més d'això. He romput els ferros de la presó... l'àliga abandonarà el galliner... VERGÈS Què vols dir? CECÍLIA: No em demanis res, tu... no hi tens dret. Per què m'has deixat sola entre la turba? Contesta'm això... VERGÈS: He pensat que seria millor no comprometre'm... retirar-me prudentment... CECÍLIA: Se l'havia de defensar. Si tu haguessis estat un home...! VERGÈS: Què podia fer jo? Oh! i a tu et veig tota banyada... descomposta... Canvia't la roba! Pots agafar una malaltia! CECÍLIA: M'hauria agradat veure't més valent. És hermós un home valent...! Una se sent abrigada... com protegida per ell. És tan hermós un gest heroic encara que sigui inútil! VERGÈS: Aquest home no podia fer res. Baldament hagués estat un heroi, no podia fer res... CECÍLIA: No... s'ha de destruir la llegenda abans... aquest poder que plana sobre el cor dels homes, sobre el poble enter. VERGÈS: Tan poètica que és la llegenda! CECÍLIA: I s'ha de destruir perquè fa mal. Allunya de la vida, de la fecunda realitat. Quan jo véc de la ciutat i entr en aquesta contrada, me sembla que una atmosfera que em priva de respirar m'estreny la vida del cor i del pensament. Jo mateixa no m'hi puc sostreure, he de fer esforços per no defallir. VERGÈS: I on és l'home prou fort per destruir la llegenda? CECÍLIA: Justament sembla l'obra confiada, reservada a nosaltres... VERGÈS: A nosaltres dos? CECÍLIA: A tots els que tenim la missió d'ensenyar a les criatures... VERGÈS: Els mestres? CECÍLIA: No et sembla que la podríem destruir, la llegenda, a cada instant, cada dia de la nostra vida, en les joves intel·ligències, en els tendres cors? VERGÈS: I el govern? Ah...! no saps com el nostre govern catòlic... CECÍLIA (seguint el seu pensament): Si jo em sentís prou forta per sacrificar els meus anhels de conèixer món, me quedaria en aquest raconet a formar la nova consciència, a treballar per l'avenir... VERGÈS (commòs): Oh...! Cecília...! Quedem-nos-hi tots dos...? CECÍLIA: Tots

dos? VERGÉS: Sí... sacrifica les teves ambicions i fes-me a mi ditzós... Vull dir... tu ja coneixes l'afecció que jo sent per tu... T'estim... sí, molt...! Se sent la veu del Manso que crida a l'escala. MANSO: Se pot pujar? VERGÉS: Qui hi ha? MANSO (de la porta estant, sense acabar d'entrar, amb la gorra llevada): Cecília CECÍLIA (sorpresa): Què hi ha? MANSO: Han ferit el foraster. CECÍLIA (amb un crit de queixa): L'han ferit? VERGÉS: Oh...! I on és ara? MANSO: A l'hostal de la carretera. CECÍLIA (amb viva inquietud): Molt mal ferit? MANSO: D'una pedrada i un cop de bastó al cap... Abans d'arribar a l'hostal. VERGÉS: I ara és a l'hostal... deis? MANSO: Esperant que passi el cotxe de la nit i se l'endugui, mig baldat... Jo he pujat aquí per donar-te la nova de part del batle. Tothom és a l'església... Bones tardes (Desapareix) CECÍLIA: A l'església...! No toqueu el seu Déu...! Qui és? Qui pot ser el Déu de tots aquests homes? VERGÉS: És cert, Cecília... Quan la vida és tan estúpida i els homes també, val la pena de tenir cap ideal? CECÍLIA: Sí, no s'ha de tenir l'ideal pels altres, sinó per si mateix. Moltes vegades, somniadora, he desitjat tenir ales i no és pels altres, creu-me, que ho he

desitjat, sinó per mi... per veure i dominar món! (Se dirigeix cap al fons) VERGÉS: On vas Cecília? CECÍLIA: A mudar-me per prendre el cotxe d'aquesta nit. VERGÉS: Què dius? CECÍLIA: L'àliga deixa el galliner, per sempre... VERGÉS (estupefacte): Però, te'n vas... de veres...? Ara totd'una...? Així... sense meditar-ho... sense fer-te tu mateixa la pro i la contra...? CECÍLIA: Així! Faré viatge amb ell! VERGÉS: I on vas... no es pot saber? CECÍLIA: Amb el meu amic. VERGÉS: Però, qui és un amic...? No és prudent... CECÍLIA: Bah...! Si em vol jo aniré amb ell a l'altra part de món. És un home fort i només ell ha desvetlat els meus sentiments de dona... VERGÉS: I els teus deures de filla...? Els teus pares...? CECÍLIA: Fuig d'un càstig terrible... mon pare... VERGÉS: Però no et diu res la teva consciència? CECÍLIA: Sí... que vagi a endolcir les ferides del meu amic. VERGÉS (amb amor i tendresa): I la teva obra d'aquí dalt, doncs? CECÍLIA: La meva obra, abans que tot, és la meva vida! (Se'n va decidida per la porta cap dins la casa)

FI

GIZAPEDIA

gizapedia.hirusta.io